

ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВЕ ЧИТАННЯ ДИТЯЧИХ КНИЖОК

Формування уявлень про стать і гендер засобами літературних творів

Роксолана ЖАРКОВА, канд. філол. наук, доцентка кафедри початкової та дошкільної освіти, факультет педагогічної освіти ЛНУ імені Івана Франка, літературознавиця, гендерологиня, письменниця

Останнім часом в інформаційному просторі України нового осмислення набули питання гендеру, гендерних взаємин, гендерної політики, сексизму*. І система освіти, яка посідає визначальне місце у формуванні гендерної культури дітей, реагує на нові запити суспільства. Педагог має своєчасно й грамотно, без додавання дискримінаційних маркерів пояснити учням сутність суспільних ролей осіб різних статей, навчити усвідомлювати і проживати свою гендерну ідентичність.

Ефективним засобом у цій непростій справі є дитяча література. Розкриємо її можливості в гендерному вихованні молодших школярів.

Сприймання художнього твору без додавання дискримінаційних маркерів

Гендерно чутливий навчальний процес заснований на розумінні інакшостей, на чуйному ставленні до особистісних самовиражень, до поглядів і переконань кожн(-ої/-ого) з учасн(-ць/-ків) пізнавального комунікативного акту. На наш погляд, гендерна чутливість вивчення художньої літератури зосереджена у когнітивно-емоційному співпереживанні з інш(-ою/-им), у поведінковій толерантності до сказаного/почутого, в умінні приймати твердження, критично аналізуючи зміст та ідейне спрямування тексту. Гендерна чутливість у літературі — це спосіб авторського розповідання або переповідання, інтерпретації художнього твору юн(-ою/-им) читач(-кою/-ем) без додавання дискримінаційних маркерів за ознакою статі/гендеру, свідоме уникання сексистських кліше на зразок сили/слабкості, мужності/страху тощо.

Якщо спостерігати, користуючись прозорими “гендерними окулярами”, сучасну систему освіти, то виявиться, що більшість українських підручників, довідкова й енциклопедична література для початкової школи потребує гендерної експертизи. Фаховий

аналіз текстів, малюнків, світлин має визначати, чи створені вони з урахуванням гендерної рівності, чи писані вони гендерно чутливою мовою тощо. Нині з’явився проект гендерної експертизи шкільних підручників і низка освітніх ресурсних центрів, що займаються вивченням і подоланням гендерних стереотипів і упереджень у різних сферах соціального життя, зокрема в галузі освіти.

То як же слід говорити про стать і гендер дітям? Як пояснити їм відмінність цих понять і психо-фізіологічні особливості їхніх статей? І найголовніше — як навчити приймати й комфортно проживати свою інакшість?

Гендер (від англ. *gender* рід) — соціокультурна, символічна конструкція статі, що покликана визначати конкретний асоціативний зв’язок, забезпечувати повноцінну комунікацію та підтримувати соціальний порядок.

Словник гендерних термінів

Аналізуючи літературний текст, ми маємо звертати увагу на гендерні взаємини персонажів, на особливості змалювання їхніх характерів, на рівноцінність і рівноправність осіб різних статей чи гендерів. Слід уникати творів, які абсолютизують або нормативізують гендерні

* Сексизм — дискримінація за ознакою статі.

Знайомтеся!

Комплект інтегрованих підручників для 2-го класу НУШ

Автори: О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко

Світ
ВІСНИК
ІНЦЕПТ

НОВА
УКРАЇНЬСЬКА ШКОЛА

**Сучасним дітям –
сучасні підручники!**

За Типовою освітньою програмою,
розробленою під керівництвом Р. Шияна

До теми кожного місяця у підручниках

"Я досліджую світ"

- ✧ Сюжетна картина й оповідання, які допомагають розкрити тему місяця
- ✧ 2-3 проблемні запитання для досліджень та обговорень
- ✧ Компетентнісні завдання, вправи, досліді
- ✧ Повчальні комікси
- ✧ Завдання для самоперевірки

"Українська мова та читання"

- ✧ Літературні й пізнавальні твори, медіа-тексти, запитання і творчі завдання
- ✧ Завдання на дослідження мовлення
- ✧ Комунікативні вправи для групової та парної роботи
- ✧ Завдання на вправлення у правописі
- ✧ Театральний майстер-клас і створення власної книги

Додатково до підручників видавництво "Світлич" пропонує робочі зошити,
а також безплатне навчально-методичне забезпечення – матеріали для вчителя та учнів.

Завантажуйте підручники для ознайомлення

[SvitDovkola.org](https://svitdovkola.org)